

УДК 808.51
ББК 74.200.25
Б28

Серія «Класний керівник»

Б28 **Батьківські збори. 10—11 класи / Упоряд. М. О. Володарська. — Х.: Ранок, 2011. — 160 с. — (Класний керівник).
ISBN 978–617–540–186–6**

Даний посібник містить розробки тематичних бесід із батьками; анкети, тести для батьків та учнів, пам'ятки та поради для батьків із виховання дітей, а також педагогічні практикуми для батьків.

Видання допоможе класному керівникові дослідити взаємовідносини в родині учнів класу, більше дізнатися про особистості учнів та їхніх батьків, покращити спілкування між учителем та батьками, надати батькам слушні поради з актуальних проблем сучасного виховання, за допомогою батьків визначити доцільні методи виховання учнів та сприяти зміцненню батьківського колективу.

**УДК 808.51
ББК 74.200.25**

ISBN 978–617–540–186–6

© М. О. Володарська, упорядник, 2011
© ТОВ Видавництво «Ранок», 2011

ПЕРЕДМОВА

У цьому посібнику представлені розробки батьківських зборів у старшій школі, подано рекомендації щодо їхньої організації та проведення. Традиційні теми наповнені сучасним змістом і багатим дидактичним матеріалом.

Окрім сценаріїв самих зборів, у виданні пропонувані методики анкетування, довідкова педагогічна інформація. Описані форми й технології роботи з батьківським колективом. Особливу увагу приділено питанням вибору майбутньої професії та підготовки до складання державної підсумкової атестації і ЗНО.

Наш посібник стане в пригоді класним керівникам — як початківцям, так і досвідченим педагогам, а також студентам педагогічних вузів та зацікавленим батькам.

ТЕМА 1

Одвічна проблема поколінь

Мета: обговорити з батьками проблеми розвитку індивідуальності підлітків; сприяти взаєморозумінню батьків та учнів, умінню долати конфліктні ситуації в системі «учень — батьки»; стимулювати потребу батьків в емоційному контакті з дітьми; сприяти осмисленню батьками конфліктної ситуації та шляхів виходу з неї.

Коментар: класний керівник аналізує анкети учнів «Чи конфліктна ви особистість», анкети, питальники для учнів і батьків, пам'ятки для батьків, оформлення.

Форма проведення: зустріч батьків і дітей.

Оформлення: афоризми на дошці.

«Старі люди мають право повчати, радити. Умій шанувати це моральне право».

В. О. Сухомлинський

«Майже завжди доводиться шкодувати, що сварка не була припинена на початку».

Л. М. Толстой

«У кожного часу свої пісні».

Російське прислів'я

«Стосунки батька й сина — річ непроста, і щоб їх налагодити, потрібно чимало зусиль з обох боків».

Дж. Олдрідж

Анкета для учнів і батьків

Продовжте речення:

Конфлікт — це...

Причиною конфлікту може бути...

Для того щоб уникнути конфлікту, потрібно...

Дітям

Закінчи:

1. Я люблю, коли вдома _____
2. Мені подобається, коли батьки _____
3. Я не люблю, коли мама _____
4. Я любив би вас ще більше, якби ви _____
5. Найголовніше в сім'ї _____

Батькам

Закінчіть:

1. Я люблю, коли вдома _____
2. Мені подобається, коли син (дочка) _____
3. Я не люблю, коли син (дочка) _____
4. Я пишався би своїми дітьми ще більше _____
5. Найголовніше в сім'ї _____

Чи знаємо ми одне одного?

Питальник для дітей

1. Назви улюблене виховне висловлювання своїх батьків
2. Улюблений колір мами (тата) _____
3. Улюблений актор мами (тата) _____
4. Улюблений співак мами (тата) _____
5. Улюблена страва мами (тата) _____
6. Улюблений вид спорту мами (тата) _____
7. Чи знаєш ти друзів батьків? _____
8. Що твої батьки цінують у людях? _____

Чи знаємо ми одне одного?

Питальник для батьків

1. З якими ласкавими словами звертається до вас ваша дитина? _____
2. Улюблений колір дочки (сина) _____
3. Улюблений актор дочки (сина) _____
4. Улюблений співак дочки (сина) _____

5. Улюблена страва дочки (сина) _____
6. Улюблений вид спорту дочки (сина) _____
7. Чи знаєте ви друзів своїх дітей? _____
8. Що ваші діти цінують у людях найбільше? _____

Пам'ятка для батьків

«Як поводитися в конфліктній ситуації»

Перед тим як вступати в конфліктну ситуацію, подумайте, який результат від цього ви хочете одержати.

Переконайтеся в тому, що цей результат для вас справді важливий.

У конфлікті визнавайте не тільки свої інтереси, а й інтереси іншої людини.

Дотримуйтеся етики поведінки в конфліктній ситуації, розв'яжуйте проблему, а не зводьте рахунки.

Будьте рішучі й щирі, якщо переконані у своїй правоті. Спробуйте почути доводи свого опонента.

Не принижуйте й не ображайте іншу людину, щоб потім не згоряти від сорому при зустрічі з нею і не мучитися каяттям.

Будьте справедливі й чесні в конфлікті, не жалійте себе.

Умійте вчасно зупинитися.

Дорожіть власною повагою до самого себе, зважившись іти на конфлікт із тим, хто слабший за вас.

Анкета для учнів «Чи конфліктна ви особистість?»

1. Уявіть, що в громадському транспорті починається су-перечка. Що ви зробите:
 - а) не буду втручатися у сварку;
 - б) можу втрутитися, підтримати того, хто правий;
 - в) обов'язково втручуся й буду обстоювати власну точку зору.
2. На зборах у класі критикують старосту або членів ради школи за допущені помилки. Ваша поведінка:
 - а) ніколи не критикую;

- б) критикую залежно від особистого ставлення до нього чи до них;
- в) завжди критикую.
3. Класний керівник пропонує план роботи, який здається вам нераціональним. Ваша поведінка:
- а) запропоную свій план, який вважаю кращим;
- б) боюся критикувати вчителя;
- в) обстоюватиму свій план, якщо мене підтримають інші учні.
4. Чи любите ви сперечатися з однокласниками:
- а) тільки з тими, хто не ображається;
- б) так, але тільки з принципових питань;
- в) сперечаюся з усіма, незважаючи на осіб.
5. Хтось намагається пролізти вперед вас без черги:
- а) обурююся подумки;
- б) і я не гірший, теж намагаюся пролізти без черги;
- в) відкрито висловлюю своє незадоволення.
6. Ваш однокласник виступає на конференції. Робота цікава, але в ній є помилки. Ваша думка вирішальна:
- а) скажу про позитивні й негативні моменти роботи;
- б) відзначу позитивні моменти й запропоную їх доопрацювати;
- в) будь-що-будь критикуватиму.
7. Розраховуючись у крамниці, ви бачите, що вас обрахували:
- а) йду, проковтнувши образи;
- б) попрошу ще раз перерахувати куплене;
- в) я це так не залишу.
8. Ви сперечаєтеся з батьками і переконуєтеся, що батьки праві:
- а) батьки завжди праві, тому ніколи з ними не сперечаюся;
- б) визнаю свою помилку й прошу вибачення;
- в) продовжую доводити свою правоту, навіть якщо це не так.
- Підрахуйте свої бали: а) 4 бали, б) 2 бали, в) 0 балів.

24–38 балів. Ви не любите конфлікти! Якщо вступаєте в суперечку, то завжди думаєте про те, як це може позначитися на стосунках з іншими людьми.

9–23 бали. Ви наполегливо обстоюєте свою думку, незважаючи на те, як це позначиться на стосунках з іншими людьми.

8 балів і менше. Ви навмисне шукаєте привід для суперечки, критикуєте інших із вигодою для себе. Ви любите нав'язувати свою думку всім, навіть якщо не праві; завжди шукаєте довкола себе винних людей. Сварка — це ваша улюблена розвага.

Хід зборів

Бесіда.

Шановні батьки!

Ваші діти — учні 10 класу. Вони перебувають на фінішній прямій, яка приведе їх до закінчення школи й вступу у велике життя. Що ж слід зробити для того, аби діти, навчаючись у 10–11 класах школи, змогли утвердитися у своїх знаннях, майбутньому професійному виборі? Що слід зробити для того, аби це самоствердження було успішним, без драм і страждань для самого учня і людей, які його оточують?

Доки дитина не досягла підліткового віку, батьки вирішують, що для неї краще, як вона повинна поводитись у тій чи іншій ситуації. Зі вступом у підлітковий вік у дитини виникають закономірні питання: «Чому я повинна їх слухати?», «Чому вони мають бути завжди праві?». Таким чином, батьки повинні розуміти, що це не протест, що це період пошуку себе, цілей, звичок, думок, переконань.

Дитину не можна змусити робити щось просто так. Для цього потрібні розумні й переконливі аргументи. Якщо таких аргументів немає, між батьками й дітьми виникають непорозуміння, діти чинять опір аргументам батьків. Причиною цього може бути:

1. Відсутність авторитету батьків в очах дитини.
2. Розбалуваність дітей змалку. Дитина відразу перестає слухатися, коли їй висувають вимоги, яких раніше не було.
3. Конфлікти між батьками. Конфліктність у характері самих батьків, яка може істотно вплинути на становлення характеру дитини та на її самоствердження.

Для того щоб дитина могла самоствердитися й досягти успіхів у дорослому житті, батьки повинні:

- реалістично оцінювати її успіхи й досягнення;
- конструктивно критикувати, пропонуючи шляхи розв'язання проблеми;
- бачити й позитивно оцінювати будь-які успіхи дитини на шляху до мети;
- підтримувати дитину морально й матеріально (необхідні книги, спортивна форма, музичні інструменти, словники тощо);
- щиро радіти її перемогам і досягненням;
- не лаяти її, якщо щось не вдалося;
- вірити в успіх і вселяти цю віру дитині.

Аналіз анкетування учнів

Далі класний керівник може запропонувати послухати лист учениці 11 класу, опублікований у газеті: «Скільки себе пам'ятаю, я завжди конфліктувала з батьками. Начебто й не сварлива, а маленькі сварки все одно були. Ну чому дорослі нас не розуміють? Напевно, дається взнаки різниця у віці, виховання. Я хочу покласти цю річ так, а мама — інакше; я хочу піти прогулятися, а мамі треба поспілкуватися; я не хочу робити уроки (з якихось своїх особистих причин), а мама лає за неробство. З боку старших завжди виникають якісь перешкоди, заборони на шляху до дій, до прояву ентузіазму. “Мені на дискотеку треба бігти, до друзів”, — кажу я мамі, а вона цього не розуміє: там, на її думку, одна розпуста, алкоголь та наркотики.

А дитині б — танці до упаду та увага з боку протилежної статі. Вона ж усе одно туди потрапить, навіть обманом,

проте всі умовляння спричиняють скандал. Навіщо все це потрібно?

Батьки хочуть самоствердитися в очах свого чада, дати йому гідне виховання, але дитина навряд чи це зрозуміє. А тут іще перехідний вік навалився, гормони розходилися, на обличчі прищі. Скрізь — проблеми.

Старше покоління весь час критикує нас, молодих: “Ось ви такі-сякі, нічого не вмієте, ледарі. Ось ми у ваші роки...” І це все замість того, щоб підтримати, сказати ласкаві слова, допомогти. Краще “давити” на психіку, “забивати” своїм авторитетом, а потім думати: «Ну що я зробив не так? Чому моя дитина погано вчиться? Чому веде сибаритський спосіб життя? Чому вона стала наркоманом? « А тому що стрижень ламається, іржавіє, і рідні люди стають найлютішими ворогами. А треба вчитися поступатися один одному, вчитися прощати. Адже ми люди, ми вміємо говорити. Отже, треба говорити вголос, бо часто саме через недомовки виникає незрозуміння.

Безперечно, слухати поради старших треба, у них великий життєвий досвід, але ж вони не будуть жити за тебе, у кожного своя голова на плечах. І скільки б не стверджували, що треба вчитися на чужих помилках, насамкінець навчишся тільки тоді, коли помилишся сам. З часом усе минеться: і печаль, і смуток. Ти виростеш, зрозумієш, що дорожчих за матір і батька немає нікого. Згадаєш, яким пустуном ти був, скільки нервів їм зіпсував, та буде вже пізно, вже нічого не зміниш.

Отож думай про свої вчинки (іноді не дуже хороші), думай про близьких тобі людей, піклуйся про них. Життя пролетить, мов одна секунда, з’являться свої діти, почнуть влаштовувати тобі різні «приємності», а ти називатимеш їх максималістами й неробами. Ось тоді ти й згадаєш свою молодість і всі свої проблеми, а може, й не згадаєш, доводячи своїм дітям, що ти ідеальний, безгрішний і взагалі — сам Бог. Хтозна, що буде там, у далекому майбутньому, але ж ти живеш зараз, значить, по можливості повинен не робити безглуздох помилок сьогодні. І взагалі, зміни

себе, свою поведінку — і весь світ навколо тебе зміниться. Навіть батьки не здаватимуться тобі страшними консерваторами, а, навпаки, найкращими та найдобрішими людьми».

Отже, вічна проблема — це непорозуміння між двома поколіннями. Непорозуміння між «батьками» і «дітьми» було завжди, але найстрашнішим є те, що це непорозуміння може викликати конфлікт.

Як ви думаєте, чому батьки і діти частенько сваряться?

Відповіді дітей: «Батькам ніколи вдумуватися в проблеми дітей, вони відразу починають “виховувати”, карати». Відповіді батьків: «Діти не хочуть зрозуміти, що батьки втомилися на роботі, що в них чимало проблем, і не здогадуються допомогти їм, заспокоїти їх».

Учитель. Але навіть тоді, якщо ви добре знаєте одне одного, у сім'ї усе одно іноді трапляються сварки й конфлікти. Як же їх уникнути, що треба, а що не треба робити в таких ситуаціях.

Батьки отримують картки з проблемними ситуаціями.

Ситуація № 1

Ви втомилися й погано себе почуваєте, а до вашого сина (дочки) прийшли друзі прослухати новий диск. Із чого ви почнете свою розмову?

Ситуація № 2

Ваша дитина була на дні народження у друга. Повернулася додому, і ви відчули запах алкоголю. Якою буде ваша реакція?

Ситуація № 3

Вас викликають до школи після численних зауважень у щоденнику вашої дитини. Якими будуть ваші дії?

Ситуація № 4

Ваш сімейний бюджет малий, а дитина постійно вимагає модні речі. Якими будуть ваші дії?

Ситуація № 5

Після зборів батьки повертаються додому не в душі й вимагають пояснень від дитини. Вони говорять, що з такими результатами її нікуди не візьмуть після школи, а та спокійно відповідає: «Значить, піду працювати». Як вчинити в такій ситуації?

Ситуація № 6

Батьки подарували гроші своїй дитині з певною метою, а вона їх витратила, придбавши те, що їй давно хотілося. Батьки були обурені, на свою адресу дитина почула багато неприємних слів. Зрештою вона, грюкнувши дверима, пішла з дому.

Ситуація № 7

Між матір'ю та донькою протягом півроку відбуваються суперечки з приводу того, коли п'ятнадцятирічна донька повинна повертатися додому. Мати наполягає на тому, що вона має приходити не пізніше 9-ї вечора, а дочка вважає, що тут узагалі неможливі жодні обмеження.

Ситуація № 8

Ви повертаєтеся з роботи додому й уже на сходах чуєте гучну музику, веселощі у вашому будинку. Ви заходите й бачите свою дитину та її друзів, які розважаються. У кімнатах — цілковитий безлад. Ваша дитина дивиться на вас і каже: «Привіт! Ми трохи погуляємо. Не заперечуєш?»

Обговорення ситуацій

Робота в групах «батьки» і «діти».

Учитель. Шановні батьки, дорогі діти, візьміть, будь ласка, аркуші й ліворуч напишіть те, що вас не влаштовує в дітях (батьках), а праворуч — те, що вам у них подобається.

Цю роботу виконують колективно, обговорюють разом; можна увімкнути неголосну веселу музику, щоб батьки й діти не дослухалися до думок одне одного. Робота триває 3 хвилини.

Учитель. Робота завершена. Молодці, ви дуже активно працювали. А тепер прошу зачитати ті думки дітей і батьків, що записані справа, тобто позитивні якості.

Наші батьки люблять своїх дітей, вони дбайливі, досвідчені, працелюбні. Наші діти розумні, веселі, цілеспрямовані, модні. А мені здається, що ви все-таки не дуже добре знаєте одне одного. Не згодні? Давайте перевіримо.

Батьки і діти працюють за питальником «Чи знаємо ми один одного?», кожний індивідуально, по 5 хвилин. Потім учитель пропонує дати відповіді. Відповідають попарно дитина й батьки з однієї сім'ї.

Учитель тактовно підбиває підсумок.

Підсумок зборів

Шановні батьки, дорогі діти, підсумком усього почутого й побаченого можуть бути висловлювання видатних людей (зачитує висловлювання В. Сухомлинського, Л. Толстого, Дж. Олдріджа).

Наш видатний педагог В. А. Сухомлинський в одній зі своїх робіт, адресованій молоді, розповів таку бувальщину:

«У маленькій лікарні на околиці великого міста лежали дві матері — Чорнокоса й Білокоса. Вони народили синів. Сини народилися в один день: у Чорнокосої матері — уранці, у Білокосої — увечері. Обидві матері були щасливі. Вони мріяли про майбутнє своїх синів.

— Я хочу, щоб мій син став видатною людиною, — казала Білокоса матері. — Музикантом або письменником, відомим на весь світ. Або скульптором, який створив витвір мистецтва, що житиме вічно. Або інженером, який побудував космічний корабель, що полетить до далекої зірки. Ось для чого хочеться жити.

— А я хочу, щоб мій син став доброю людиною, — казала Чорнокоса матері. — Щоб ніколи не забував матір і рідний дім. Щоб любив Батьківщину та ненавидів ворогів.

За тиждень щасливі чоловіки, які стали тепер батьками, забрали додому дружин і синів.

Минуло тридцять років. У ту саму маленьку лікарню на околиці великого міста прийшли дві жінки — Чорнокоса й Білокоса. У їхніх косах вже сріблилася сивина, обличчя були вкриті зморшками, але жінки були такими ж красивими, як і тридцять років тому. Вони впізнали одна одну. Їх обох поклали лікуватися в ту саму палату, де три десятиліття тому вони народили синів. Вони розповідали про своє життя. В обох було багато радощів і ще більше горя. Їхні чоловіки загинули на фронті. Але, розповідаючи про своє життя, вони чомусь не згадували про синів. Нарешті Чорнокоса мати запитала:

— Ким же став твій син?

— Видатним музикантом, — з гордістю відповіла Білокоса мати. — Він зараз диригує оркестром, який виступає в найбільшому театрі нашого міста. Він користується величезним успіхом. Невже ти не знаєш мого сина? — і Білокоса мати назвала ім'я музиканта. Так, звісно, Чорнокоса мати добре знала це ім'я, воно було відоме багатьом. Нещодавно вона читала про великий успіх цього музиканта за кордоном.

— А твій син ким став? — запитала Білокоса.

— Хліборобом. Ну, щоб тобі було зрозуміліше — механізатором у селі, тобто і трактористом, і комбайнером, і на тваринницькій фермі доводиться працювати. З ранньої весни до пізньої осені, поки сніг укріє землю, син мій оре землю і сіє хліб, збирає врожай і знову оре землю, сіє й знову збирає. Живемо ми в селі — десь кілометрів сто звідси. У сина двоє дітей — трирічний хлопчик і дівчинка нещодавно народилася.

— Усе-таки щастя тебе обійшло, — сказала Білокоса. — Твій син став звичайною, нікому не відомою людиною.

Чорнокоса мати нічого не відповіла.

Не минуло й дня, як до Чорнокосої матері приїхав із села син. Місяць лежали в лікарні дві матері, щодня приїжджав до Чорнокосої матері син-хлібороб із далекого села, привозив синівську посмішку, і, здавалося, мати тільки від тієї посмішки видужує. Білокосій матері здавалося, що,

коли до її сусідки приїжджав син, навіть лікарняним стінам хотілося, щоб мати сина-хлібороба швидше одужала.

А до Білокосої матері так ніхто й не прийшов. Минув місяць. Лікарі сказали Чорнокосій матері: «Тепер ви абсолютно здорова жінка». За Чорноосою матір'ю приїхав син. Він привіз декілька великих букетів червоних троянд. Квіти подарував лікарям і сестрам. Усі в лікарні посміхалися.

Прощаючись із Чорноосою матір'ю, Білокоса попросила її залишитися з нею на кілька хвилин наодинці. Коли з палати всі вийшли, Білокоса мати із сльозами на очах запитала:

— Скажи, дорога, як ти виховала такого сина? Адже ми народили їх в один день. Ти щаслива, а я... — і вона заплакала.

— Зараз ми попрощаємося і більше ніколи не побачимося,— сказала Чорнокоса,— тому що такого дивовижного збігу не може бути вдруге. Отож я скажу тобі всю правду. Син, якого я народила в той щасливий день, помер... Помер, коли йому й року не виповнилося. А це... не кровний мій син, але рідний! Я всиновила його трирічним хлопчиком. Він, звісно, майже не пам'ятає цього. Але я для нього — рідна мати. Ти бачила це на власні очі. Я щаслива. А ти нещасна людина, і я глибоко співчуваю тобі. Якби ти знала, як я переживала в ці дні за тебе. Вже хотіла було піти з лікарні, адже кожний приїзд мого сина завдавав тобі важких мук. Вийдеш із лікарні, піди до сина й скажи: його бездушся обернеться проти нього. Як він ставиться до матері, так і його діти ставитимуться до нього. Байдужість до батька-матері не прощають».

Учитель. Як ви вважаєте, діти, чому так сталося? Чому в Білокосої матері виріс байдужий син? Що, можливо, не так робила мати, коли її син був іще маленьким? А що треба робити, щоб діти вирости добрими, чуйними, уважними?

(Відповіді батьків і дітей.)

Отож, нехай те, про що ви всі зараз почули, допоможе вам зміцнити ваші стосунки в сім'ї. А ви,

батьки, пам'ятайте: «Мудре російське слово «воспитанник» має один і той самий корінь, що й слово «питать». Дитину годують не тільки хлібом насущним, але й духовною їжею». А дітям я б хотіла запропонувати слова М. Цветаєвої: «Не гнівайтесь дуже на батьків, пам'ятайте, що вони були вами, а ви будете ними».

Дякую всім за участь у дружній зустрічі двох поколінь.

ТЕМА 2

- Мета:** розповісти батькам про психологічні особливості старших підлітків, про механізми впливу на дітей, про тип контролю дисципліни; довести, що тільки при цілковитій взаємодії обох батьків можливе повноцінне виховання дитини.
- Коментар:** перед батьківськими зборами класний керівник задля отримання самохарактеристики учнів проводить анкетування, що визначає рівень їхньої самооцінки; «мозковий штурм» учнів класу «Як сформувані в собі відповідальність?»; готує пам'ятки для батьків.

Методика вивчення рівня самооцінки.

Мета: виявити рівень загальної самооцінки підлітків.

Хід роботи. Учням пропонують заповнити питальник, що містить 32 судження, з приводу яких можливі п'ять варіантів відповідей. Кожну відповідь кодують балами за такою схемою: